

УДК 159.9(075)

Мельник О. А.

кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології і педагогіки Національного університету фізичного виховання та спорту України, науковий кореспондент лабораторії історії психології ім. В. А. Роменця Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КЛАСИФІКАЦІЙНИХ СХЕМ І ПСИХОЛОГІЯ

Стаття присвячена аналізу розвитку класифікаційних схем, положенню психології та її місцю в системі наук у другій половині XIX століття на Заході. Розглянуті особливості розуміння психології як науки, її предмет та методи, коло завдань, які вирішує психологія. Представлена основна полеміка між представниками об'єктивної психології та представниками психології самопізнання.

Ключові слова: класифікація, психологія, наука про дух, описова психологія, розуміння.

Постановка проблеми. Питання про місце психології в системі наук особливо гостро постає у теперішній час — в період досить активного розвитку психологічної науки, різних її областей, розповсюдження її в ширину і, як наслідок, стикання і взаємодія зі суміжними областями знання. Найбільш характерним проявом інтеграції наукових дисциплін в області людинознавства можна вважати розвиток міждисциплінарних зв'язків, особливо між психологією і багатьма науками, природничими й суспільними.

Сучасна психологія являє собою достатньо розгалужену систему теоретичних й прикладних дисциплін, котрі розвиваються на границях багатьох наук. Достатньо перелічити деякі з них: математична психологія і психофізика, інженерна і космічна психологія, психофізіологія, нейропсихологія і медична психологія, генетика поведінки, вікова та педагогічна психологія, історія психології та історична психологія, психолінгвістика, соціальна психологія, етнопсихологія і т. д. Завдяки цьому розгалуженню і зв'язкам з іншими науками про людину, суспільство, природу, що постійно розширюються і досягається висока ефективність дослідження людини в різних видах її діяльності і на різних фазах розвитку. Прогрес у цьому відношенні пов'язаний з успішним розвитком міждисциплінарних зв'язків психології з іншими науками і дослідженнями широкого кола проблем — від елементарних психічних процесів до найскладніших інтегральних утворень, психологічної структури особистості, мотивації поведінки і динаміки взаємодії людей в різних видах діяльності.

У зв'язку з важливими зрушеннями, що висували проблему людини в центр сучасної науки, суттєво змінюється положення психології в загальній системі наукового знання. Психологія стає важливим знаряддям зв'язку між усіма засобами пізнання людини, об'єднання різних розділів природознавства і суспільних наук у новому синтетичному людинознавстві.

Мета статті полягає в реконструкції поглядів, що існували на Заході в другій половині XIX століття щодо місця психології в класифікації наук.

Методи дослідження: історико-генетичний, історико-функціональний, порівняльно-історичний, метод історичної реконструкції, системно-структурний.

Протягом багатьох десятиліть положення психології в системі наук складалось дуже драматично. Її визначали то як науку природничу (біологічну), то як науку суспільну (історичну), то як змішану (біосоціальну і соціобіологічну). Відомі спроби увічнити подібну подвійність психології і констатувати існування двох психологій — описову і пояснювальну. Поєднання природознавства та історії відбувається в значній мірі на ґрунті психології, своєрідність якої полягає у тому, що досліджувана нею людина як суб'єкт може бути зрозумілою як особистість і індивід (цілісний організм одночасно). Більше того, психологічне пізнання людини стає в сучасних умовах однією з загальних моделей людинознавства, оскільки дослідження різноманітних ставлень людини до світу неможливе без дослідження її найскладнішої структури, а цю структуру тим більше неможливо зрозуміти поза системою ставлень людини до суспільства і природи, ланцюгом котрих вона є.

Загальні моделі людинознавства, які поєднують закони історії і природи людини, повинні бути моделями її історичної природи. До їх побудови ближчою за всіх є сучасна психологія завдяки її «ключовому», за виразом Жана Піаже, положенню в системі наук про людину, завдяки здійснюваній нею функції зв'язку між природознавством і суспільствознавством, які визначають її розвиток [2]. Саме в цій функції зв'язку ми завжди бачили історичну місію психології та досвід розвитку науки.

Свого часу Спіноза порівняв розвиток науки зі сферою, що постійно розширюється; це порівняння добре відображає і сучасний стан психології, котра все збільшує контакт як з областю ще не пізнаного, так і з іншими науками. Від того, яке місце відводиться психології в системі наук, багато і в чому залежить також і розуміння можливостей використання психологічних даних в інших науках, і навпаки, розуміння того, в якій мірі психологія має право використовувати їх результати.

Місце, яке відводилось психології в системі наук у той або інший історичний період, наочно свідчило і про рівень розвитку психологічних знань, і про загально філософську направленість самої класифікаційної схеми. Так, ідеалістичний монізм Платона виразно проявляється в тому, що для нього схема всіх наукових знань тієї епохи фактично виступає як членування самої психології — підрозділ здібностей пізнання: діалектика (розум, як мистецтво міркування), фізика (чуттєве пізнання, сприйняття), етика (воля і прагнення). На відміну від Платона, чия класифікація сприймається тепер як анахронізм, розуміння місця психології Арістотелем в деяких відношеннях розуміється як цілком сучасне. Виразно уявляючи можливість подвійного — соціального й психофізіологічного — підходу до дослідження психіки, він писав: «Природознавець і діалектик по-різному би визначили кожний з душевних станів, наприклад, гнів. Адже один ви-

значив би його як прагнення відплатити за засмучення або що-небудь у цьому роді, а інший — як кипіння навколосерцевої крові або жару. Один з них вказує на матерію, інший — на форму і розумну основу» [1, 403 а].

Протягом всієї історії класифікації наук психологія (нерідко разом з логікою) зазвичай виступала в якості такого компонента, котрий наочно демонстрував даремність всіх лінійних класифікаційних схем. Жодна з наук не перекочувувала стільки разів з однієї рубрики в іншу, як це відбулось з психологією. Дідро включав психологію у філософію разом з логікою і мораллю; філософію ж він протиставляв фізиці, математиці і частій фізиці — комплексу наук, що включає в себе і біологічні науки. Сен-Сімон підводив психологію під рубрику біологічних наук на основі примітивно-матеріалістичних уявлень: подібно фізіології, вона слугувала для Сен-Сімона проявом «організованих тіл», що характеризуються домінуванням «рідин» над «твердими тілами»; Ампер повернувся до розгляду психології як чисто філософської науки, а Курно — знову як біологічної [9].

В системі Гегеля психологія займає місце на одній зі сходин саморозвитку духа: суб'єктивний дух, тобто індивідуальна свідомість, проходячи рівень природно-душевного (предмет антропології), переходить на рівень, що є свідомістю (феноменологія), досягає рівня осягнення власної духовної субстанції як ідентичної зі своїм усвідомленим (мислячим і волюючим) змістом (психологія).

В літературі неодноразово висвітлювався той факт, що в найбільш відомій класифікації XIX століття — в системі Огюста Конта — для психології взагалі не було місця: з одного боку, замість психології виступала «френологія» — наука про мозок, а з іншого боку — соціологія. Правда, автори класифікацій, що послідували за Контом, навіть ті, котрі його безпосередньо продовжували, вже не ризикнули ліквідувати психологію; більше того, такий рішучий крок Конта викликав обґрунтовану критику і тим самим сприяв подальшій розробці цієї проблеми. Д. С. Мілль у своїй кваліфікаційній системі відносив психологію до філософії, зближуючи її з соціальними науками. Він критикував спробу Конта підмінити психологію френологією, що була частиною біології; тому Конт і не зробив нічого, щоб ввести позитивний метод в науки про дух. Поряд з цим Д. С. Мілль вводить новий критерій в оцінку психології, вказуючи, що вона являє собою одну з самих найскладніших наук, а тому і найменш точну (в плані зіставлення її з математикою або логікою) [7].

Та обставина, що до середини XIX століття психологія здавалось би зайняла міцне місце в класифікації між біологією і соціологією, стало лише завершенням одного періоду у визначенні її ролі в системі наук і разом з тим початком нового періоду, котрий обумовив подальший розвиток її теоретичних концепцій. Починаючи з системи англійського вченого Герберта Спенсера, психологія розколюється на дві, якщо не цілком самостійні, то принаймні такі науки, що протистоять одна одній: психологію об'єктивну, котра продовжує біологічні науки і вивчає пристосування організму до середовища, і психологію самопізнання — суб'єктивну. Відокремивши суб'єктивну психологію як пізнання внутрішнього світу людини, Спенсер

визначив її як абсолютно особливу науку, що є не зіставною з іншими членами встановленого ним ряду; у той же час вона знаходить в системі Спенсера місце в еволюційному ряді історії всієї природи.

Для розуміння подальшого розвитку ідеалістичної філософії і психології факт розколу психології, що поглиблюється, має вирішальне значення. Якщо у Спенсера частина психології відокремлюється лише тому, що вона має за свій предмет суб'єктивний світ людини, то у неокантіанстві відбувається вже розкол психології, логічно обумовлений сутністю самої цієї системи. Неокантіанець Вільгельм Віндельбан висловив думку про те, що поділ наук повинен виходити з того, що природознавство, фіксуючи явища, які постійно відбуваються, встановлює закони, історія ж вивчає поодинокі факти, події в їх неповторній своєрідності. У нашому контексті особливо важливо відмітити, що однією з підстав цієї концепції була неможливість, з точки зору Віндельбана, знайти місце для психології. Генріх Ріккерт, який свідчить про це, сам продовжив концепцію Віндельбана. Ріккерт вважав, що попередні класифікації передбачали механіку в якості основи всіх природничих наук і по аналогії з цим розглядали психологію як основу наук про дух, але такий поділ він вважав недостатнім і прагнув поглибити протиставлення природничих і «неприродничих» дисциплін навіть не стільки шляхом підкреслення відмінності методу, як шляхом висування такого критерію, як *значення*, від якого він вже переходить до поняття «культури»: «...З культурно-наукової точки зору важливою завжди є частина індивідуального явища. Лише в цій частині полягає те, завдяки чому це явище стає для культури «індивідуумом» у сенсі єдиного у своєму роді і незамінного ніякою іншою дійсністю» [2, с. 30]. Та обставина, що вже наприкінці XIX століття психологія випробовує дуже великий вплив з боку природничих наук і що (навіть залишаючись за своїми методологічними передумовами ідеалістичною) вона прагне будувати свій експеримент і свої поняття за їх взірцем, спонукало Ріккерта виключити психологію з числа наук про культуру.

Слід зазначити, що позиція Ріккерта відображала полеміку, яка розгорнулася в ідеалістичній філософії і психології ще з середини XIX ст., коли Едуард Бенеке висловив думку про те, що психологія є основною наукою зі всіх наук про людину. Але з критикою психологізму виступили Вільям Джеймс, Гуго Мюнстерберг і Вільям Штерн. Останній, зокрема, стверджував принципову відмінність психології від «нормативних» наук, наприклад етики. Психології, на його думку, не властиві оціночні судження; найбільше, на що вона може претендувати в гуманітарній області, — намагатися знайти підстави для них [8]

Витіснення психології в область виключно природничих наук було обґрунтовано Ріккертом дуже слабо і ґрішило не лише проти логіки фактів, але було, як вірно помічає Боніфатій Кедров, і проявом непослідовного ідеалізму.

Применшення ролі психології, що відмічалось Ріккертом, не могло не викликати негативної реакції з боку Вільгельма Вундта. Критикуючи вузькість ріккертівського розуміння «культури» і неправомочність «визначати

область науки не ознаками самих явищ, котрі вона вивчає, а продуктами, котрі з них походять», Вундт вважав правильним протиставленням філософії «спеціальним наукам» і поділ цих останніх на математику, природничі науки і науки про дух [3, с. 50]. Цей термін був особливо привабливим для Вундта тому, що в ньому «мовчазно передбачається ставлення до психології» [там само, с. 50]. Точніше було б сказати не «ставлення», а відведення психології головуючу роль: «Так як підставою для зв'язку наук про дух між собою слугує не загальна залежність від духовних процесів і явищ, то, природно, з цих наук не може бути виключена та галузь знання, котра вивчає властивості самих цих процесів, які існують безпосередньо в свідомості. Ця галузь — психологія» [там само, с. 50].

І тим не менш Вундт продовжив і поглибив розкол психології, надаючи йому не лише методологічний, але й методичний характер. У Вундта експериментальна психологія охоплює лише елементарні процеси, гранична область, яка межує між психологією і фізіологією, однак не в цьому «кінцеве призначення психології». Кінцеве призначення психології Вундт вбачав у дослідженні фактів свідомості, які проявляються через мову, звичаї, предмети матеріальної культури, які слугують зовнішньою умовою активності людського духу.

Хоча таким чином розкол психології є наявним у самого родоначальника експериментальної психології, в історії філософії і психології розробка цього тезису пов'язується зазвичай з тим напрямом, початок якому поклав Вільгельм Дільтей, для якого неокантіанський поділ наук був поділом самої психології. Продовжуючи в гносеологічному плані погляди Канта, концепція Дільтея і особливо його послідовників Едуарда Шпрангера та Верна Зомбарта в онтологічному плані знаменують явний перехід на позиції об'єктивного ідеалізму. Вихідним тезисом для них є існування «двох психологій», між якими, на їхню думку, існує нездоланна прірва; фактично ж питанням встановлення методологічної бази психології і класифікації наук цей напрям ставить питання про відношення матерії і духа, буття і свідомості — основне питання філософії. І дійсно, концепція Дільтея, виходить за межі психології, надає початок найбільше широко розповсюдженим течіям західної філософії. Положення Дільтея і його численних послідовників в психології, соціології, філософії і психіатрії є тим проміжним ланцюгом, котрий поєднує ідеалістичну німецьку філософію XIX століття з сучасною ідеалістичною філософією [5].

Вільгельм Дільтей проводить різке відмежування психології як однієї з наук про дух від природничих наук. Дільтей відкидає пояснювальну психологію, що користується природничими методами, як нібито нездатну розкрити сутність психічного життя людини, і проголошує цінність описової або ж аналітичної психології, яка користується даними душевного досвіду. «Природу, — пише Дільтей, — ми пояснюємо, душевне життя ми розуміємо. У внутрішньому досвіді презентовані також процеси впливу, зв'язки в єдине ціле функції, як окремих членів душевного життя. Комплекс, який переживається є первинним, розрізнення окремих членів його — справа вже наступного. Цим обумовлюється значна різниця методів, з допомогою

яких ми вивчаємо душевне життя, історію та суспільство, від тих, якими досягається пізнання природи» [5, с. 8]. Самі по собі ці комплекси, на думку Дільтея, обумовлюються загальним планомірним зв'язком душевного життя і є зрозумілими лише з цього зв'язку [там само, с. 13].

Філософська сутність розуміння, що визначається таким чином, полягає в тім, що воно як пізнання душевних комплексів завжди іманентно, у протилежність пізнанню природи, котре завжди трансцендентне. Тому воно і є істинне пізнання, пізнання зсередини, а не ззовні, як у природничих науках. Останні повинні, власне, задовольнятися лише упорядкуванням. До області розуміння відносяться визначення смислу, значення — великих культурних ідей — релігії, мистецтва, науки, права, економіки, мови, їх взаємовідношень, їх структурної єдності. Вже як похідні від цих основних структур і з відомими ступенями обмеження розуміються предмети культури — розуміються остільки, оскільки в них втілена та або інша ідея; душевні стани і мотиви дій людей також пізнаються шляхом розуміння.

Значне розповсюдження в західній філософії, соціології та психології отримують роботи учня Дільтея — Едуарда Шпрангера, котрий поставив в особливу заслугу своєму вчителю звільнення психології від тиранії природничонаукового мислення [13].

В концепції Е. Шпрангера, по суті, розвивається той самий тезис. В акті розуміння, стверджує Шпрангер, ми пізнаємо, з урахуванням об'єктивних даних, внутрішній смисл буття і діяльності, переживань або ставлень людини або групи людей до оточуючого або ж смисл об'єктивної ідеї [10].

Не погоджуючись з точкою зору Дільтея про те, що розуміння — це вчування в об'єкт пізнання, Шпрангер вважає, що пізнавальна цінність розуміння полягає в категоріальних формах, у смислових зв'язках, котрі мислення вносить у наші відчуття. За допомогою розуміння відчуття систематизуються, а об'єкт пізнання стає доступним розумінню. У Шпрангера є цікаве положення про те, що акт розуміння обумовлений причинами, котрі лежать за межами свідомості індивіда, але говорячи про це, він має на увазі лише те, що при розумінні власне переживання суб'єкта включається у більш широке коло об'єктивних духовних явищ культури. Вчений вважає, що власне наукове пізнання, котре ми називаємо розумінням і яке не слід плутати з душевними потягами або симпатією, не обмежується охопленням одиничного, а є пізнання духовних зв'язків як носіїв смислу у формі об'єктивного пізнання. На думку Шпрангера, ми розуміємо лише те, що має смисл. І цим розуміння відрізняється від охоплення або пояснення, яке пізнає лише зовнішнє, поверхнєве [10].

Розуміння, вважає Шпрангер, в духовному сенсі охоплює такі зв'язки явищ, котрих безпосередньо немає в мислячому суб'єкті, так як є такі зв'язки явищ, котрі знаходяться поза ним, зв'язки, котрі визначають суб'єктивне життя, не знаходяться в свідомості суб'єкта. За Шпрангером, це пояснюється головним чином причинами, котрі лежать в духовно-історичній сфері. «Реальність часу, обумовлений ним спосіб мислення, економічні умови — все це звеличується над індивідуумом і знаходиться поза ним. Індивід і його свідомість — це лише відрізок, лише залежний ланцюг

цього об'єктивного духу... Все в нас обумовлено цими надіндивідуальними душевними сутностями (наукою, економікою, державою, звичаями і правами, релігією — одним словом, культурою. Вони тримають нас в полоні і керують нами. Ми розуміємо людину кожної епохи остільки, оскільки ми звеличуємося над нею, щоб мати можливість порівняти її суб'єктивні переживання з цим об'єктивним смислом» [11, с. 8–9]

Розуміння, за Шпрангером, буває двох видів: загальне розуміння та історичне розуміння. Визначаючи перше з них, Шпрангер вказує, що розуміти повністю ми можемо лише самих себе, інших же ми розуміємо лише через прояв їх душевної діяльності зовні. Існують фізичні явища, котрі не мають ніякої духовної сутності, але існують і такі, котрі несуть визначене духовне навантаження, як, наприклад, мова. Хоча концепція історичного розуміння висуває на перший план поняття «особистості», що засноване на матеріалах вивчення деяких соціальних прошарків сучасної Шпрангеру Німеччини. Саме ж трактування його виходить не з поняття особистості як людини визначеної історичної епохи, а з її позачасової постійної, незмінної сутності, котра визначається через ступінь розвитку культури [12].

Висновки. Отже, незалежно від того, чи уявляється розуміння як вираз цілісної структури соціальних, економічних і етичних елементів (в плані об'єктивного ідеалізму — Шпрангер, Зомбарт) або ж лише як результат вчування, котре не лише розкриває характер одиничного переживання, але й правомірно виводить його з усієї структури особистості, філософська направленість всієї школи психології розуміння цілком зрозуміла.

Головне тут — це відокремлення духовного від природничонаукового (причинно-наслідкового) пізнання і позбавлення цього останнього права на істинність. Духовні структури піддаються розумінню тому, що в самому розумінні вже з самого початку закладена така можливість. Духовне є замкненим у самому собі, а психологія як основа наук про дух тому і не має потреби ні в якому матеріальному субстраті, на думку представників індивідуалізму. Таким чином, у другій половині XIX століття в західній філософсько-психологічній думці психологія займає центральне місце в системі наук про дух і слугує психологізацією самої класифікації наук.

Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо у детальному аналізі та реконструкції вітчизняних класифікаційних наукових схем у другій половині XIX століття і місця психології в них.

Список використаних джерел та літератури

1. Аристотель. О Душе. Соч. в 4 томах. Т. 1., гл. 1. / Аристотель; [Перевод П. С. Попова, М. И. Иткина]; под ред. В. Ф. Асмус. — М. : Мысль, 1976. — 550 с.
2. Пиаже Ж. Психология, междисциплинарные связи и система наук / Ж. Пиаже // Вопросы философии. — М., 1966. — № 12. — С. 57–75.
3. Вундт В. Введение в философию / В. Вундт; [пер. с нем. под ред. Э. Л. Радлова]. — СПб. : Брокгауз-Ефрон, 1903. — 320 с.
4. Джемс У. Беседы с учителями о психологи / У. Джемс; [пер. с англ. В. Н. Ивановского]. — М. : Изд-во В. Линда и Д. Байкова, 1902. — XIII. 164 с.
5. Дильтей В. Описательная психология / В. Дильтей; [пер. с нем.]. — М. : Русский книжник, 1924. — 118 с.

6. Риккерт Г. Естествоведение и культуроведение / Г. Риккерт; [пер с нем. М. Я. Фитермана]. — СПб. : Изд-во Е. Д. Кусковой, 1903. — 44 с.
7. Субботин А. Л. Джон Стюарт Милль об индукции [Текст] / А. Л. Субботин. — М. : ИФ РАН, 2012. — 76 с.
8. Штерн В. Дифференциальная психология и ее методические основы / В. Штерн; [пер. с нем.]. — М. : Наука, 1998. — 336 с.
9. Ярошевский М. Г. История психологии: от античности до середины XX века / М. Г. Ярошевский; [под. ред. А. Г. Маклакова]. — М.: Академия, 1996. — 416 с. — (Большая университетская библиотека).
10. Spranger E. Lebensformen / E. Spranger. — Berlin:HalleNiemeyer, 1930. — 450 s.
11. Spranger E. Psychologie des Jugendalters / E. Spranger. — Leipzig: Quelle & Meyer Heidelberg, 1924. — 332 s.
12. Spranger E. Zur Theorie des Verstehens und zur Geistwissenschaftlichen Psychologie / E. Spranger. — Berlin :H. Volkelt, 1918. — 364 s.
13. Spranger E. Wilhelm Dilthey: eine Gedächtnisrede gehalten in der Societas Joachimicazu Berlin / E. Spranger. — Berlin : Borngräber, 1911. — 262 s.

References

1. Aristotle. O dyhe. Op. 4 vols. T. 1., Ch. 1. / Aristotle; [Translation P. Popov, MI Itkina]; / Ed. Asmus. — Moscow.: Misl, 1976. — 550 p.
2. Piage J. Psihologiy, megdisziplinarnuesvyzisistemanayk / J. Piage / / VoprosuPsihologii. — Moscow, 1966. — № 12. — P. 57-75.
3. Wundt W. Wedenie v filosofiu/ W. Wundt; [ln. with it. ed. ELRadlova]. — Saint-Petersburg :Brockhays-Efron, 1903. — 320 p.
4. James W. Besedu s yhcitelymi o hsihologii/ William James; [ln. from English. V. N Ivanovsky]. — Moscow: Izdatelstvodoma Linda B. i D. Baykova, 1902. — XIII. 164 p.
5. Dilthey B. Opisatelnaypsihologiy/ B. Dilthey; [lane with him.]. — Moscow: Russkiyknignir, 1924. — 118 p.
6. RickertG. Estestvovedenieikytyrovedenie/ G. Rickert; [lanewithit.M. J. Fiterman]. — Saint-Petersburg, izdatelstvo E. D. Kyskovoy, 1903. — 44 p.
7. Subbotin A. L. John Stuart Mill on induction / A. L. Subbotin; [Text]. — Moscow: Institut-filosofii, 2012. — 76 p.
8. Stern B. Differenzialnaypsihologiyieemetodicheskiejsnovu/ B. Stern; [ln. with it.] — Moscow: Nayka, 1998. — 336 p.
9. Yaroshevskii M. G. Istoriypsihologii: otantichnosti do seredinu XX veka / M. G. Yaroshevskii; [red.A. G Maklakova]. — Moscow: Academy, 1996. — 416 p. — (Bolchayuniversitetskaybiblioteka).
10. Spranger E. Lebensformen / E. Spranger. — Berlin : Halle Niemeyer, 1930. — 450 s.
11. Spranger E. Psychologie des Jugendalters / E. Spranger. — Leipzig :Quelle& Meyer Heidelberg, 1924. — 332 s.
12. Spranger E. Zur Theorie des Verstehens und zur Geistwissenschaftlichen Psychologie / E. Spranger. — Berlin : H. Volkelt, 1918. — 364 s.
13. Spranger E. Wilhelm Dilthey: eine Gedächtnisrede gehalten in der Societas Joachimicazu Berlin / E. Spranger. — Berlin :Borngräber, 1911. — 262 s.

Мельник О. А.

кандидат психологических наук, старший преподаватель кафедры психологии и педагогики Национального университета физического воспитания и спорта Украины, научный корреспондент лаборатории истории психологии им. В. А. Роменца Института психологии им. Г. С. Костюка АПН Украины

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ КЛАССИФИКАЦИОННЫХ СХЕМ И ПСИХОЛОГИЯ

Резюме

Статья посвящена анализу развития классификационных схем, положению психологии и ее месту в системе наук во второй половине XIX столетия на Западе. Рассмотрены особенности понимания психологии как науки, ее предмет и методы, круг задач, которые решает психология. Представлена основная полемика между представителями объективной психологии и представителями психологии самопознания.

Ключевые слова: классификация, психология, наука про дух, описательная психология, понимание.

Melnik O. A.

Ph.D. in Psychology, Senior Lecturer, Department of Psychology Education and the National University of Physical Education and Sport of Ukraine, Corresponding research laboratory of psychology. V. A. Romentsya Institute of Psychology. GS Kostyuk NAPS of Ukraine

HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF CLASSIFICATION SCHEMES AND PSYCHOLOGY

Abstract

The main idea of this paper is that for the moment the question of the place of psychology in the sciences particularly acute rises in the present moment, in the period of active enough in the psychological science, its different regions. It is argued that the most characteristic manifestation of the integration of scientific disciplines of anthropology can be regarded as the development of interdisciplinary communication, especially between psychology and many other sciences, natural and social. The problem of classification schemes Sciences and psychology place during the second half of the nineteenth century in Germany. The features of the understanding of psychology as a science. Presents the views of the place of psychology scholars such as Plato, Aristotle, Saint-Simon, Hegel, Mill, Spencer, Beneke, Stern, Rickert, Wundt, Dilthey and Spranger. Characterized by the steps and informative explanations of the subject matter and methods of psychology that period. Stated that the fact that until the mid nineteenth century psychology, seemingly took its place in the classification between biology and sociology, was only the end of one period in determining its role in the sciences and at the same time the beginning of a new period, which led to the further development of its theoretical concepts. Further research is necessary to determine the characteristics of the development on the subject and method of psychology in this period, existing scientific currents of representatives of different schools.

Key words: classification, psychology, science of the spirit, narrative psychology, understanding.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2014